

EŞİT HAK, EŞİT YAŞAM GÜVENLİ GELECEK!

Erişilebilirlik Varsa Engellilik Yoktur!

Eğitim Sen Yayınları / Haziran 2026

SAĞLAMCILIĞA KARŞI EŞİTLİK

Engelli bireylerin yaşadığı sorunlar yalnızca bireysel hak eksiklikleriyle ya da mevzuattaki boşluklarla açıklanamaz. Asıl mesele, toplumsal yaşamın sağlamlılık ideolojisi üzerinden örgütlenmesidir. Bu anlayış, yaşamı “sağlam”, “eksiksiz” ve desteğe ihtiyaç duymayan birey varsayımıyla kurmakta, engelliliği ise eşitlik ve kamusal sorumluluk meselesi olarak değil, bireysel bir yetersizlik olarak görmektedir. Bu nedenle eğitimden sağlığa, ulaşımdan çalışma yaşamına kadar pek çok alan engelli bireylerin varlığı yok sayılarak düzenlenmektedir.

Bu sağlamlılık yaklaşım, engelli bireylerin çalışma yaşamına katılımında da açık biçimde görülmektedir. İşe alım, atama ve yerleştirme süreçleri çoğu zaman engelli bireylerin ihtiyaçlarını ve mesleki yeterliliklerini esas alan bir anlayışla değil; sınırlı kontenjan, yetersiz kadro, keyfi değerlendirme ve biçimsel eşitlik yaklaşımıyla yürütülmektedir. Kota uygulamalarının şeffaf

işletilmemesi, engel durumuna uygun kadro planlamasının yapılmaması ve erişilebilirliğin güvence altına alınmaması ciddi hak ihlallerine yol açmaktadır.

Eğitim ve bilim emekçileri açısından bu sorun daha yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Engelli öğretmenler, akademisyenler, idari ve teknik personel; erişilebilir olmayan kurumlara atanabilmekte, sağlık durumuna uygun olmayan ortamlarda görevlendirilebilmekte, ulaşım ve fiziki erişim koşulları dikkate alınmadan çalışmaya zorlanabilmektedir. Oysa engelli emekçilerin istihdamı yalnızca kadro açmakla sınırlı değildir; çalışma yaşamının bütün aşamalarının eşitlikçi, erişilebilir ve ayrımcılıktan uzak biçimde düzenlenmesi gerekir.

Sorun bireysel değil, toplumsal yaşamın nasıl örgütlendiğiyle ilgilidir.

Bugün okullarda, üniversitelerde ve diğer eğitim kurumlarında engelli emekçiler; erişilebilir olmayan binalar, sağlığı gözetmeyen görev dağılımları, nöbet ve fazla mesai baskısı, tayin süreçlerinde keyfiyet, görevde yükselme ve unvan değişikliğinde görünmez engellerle karşı karşıya bırakılmaktadır. Çalışma yaşamı engelli emekçilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmediğinde, eşitlik yalnızca kâğıt üzerinde kalan bir ilkeye dönüşmektedir.

Sorun, engelli emekçinin mevcut koşullara uyum sağlayamaması değildir. Asıl sorun; okulların, üniversitelerin, kamu kurumlarının ve çalışma düzeninin herkes için erişilebilir, güvenli, kapsayıcı ve eşitlikçi biçimde örgütlenmemesidir. Bu nedenle engelli emekçilerin yaşadığı sorunlar bireysel değil, yapısaldır.

Engelli eğitim ve bilim emekçilerinin hakları yardım ya da ayrıcalık konusu olarak görülemez. Erişilebilir işe alım süreçleri, engel durumuna uygun kadro ve görev yeri planlaması, makul düzenleme, sağlık durumuna uygun görev verilmesi, tayin ve yer değiştirme süreçlerinde engel durumunun gözetilmesi, nöbet ve fazla mesai uygulamalarında hak ihlallerinin önlenmesi temel haklardır.

Mücadelemiz, engelli bireylerin yalnızca haklarının tanınması mücadelesi değildir; sağlamlılık ideolojisinin ürettiği ayrımcı, dışlayıcı ve eşitsiz yapının dönüştürülmesi mücadelesidir. Engelli eğitim ve bilim emekçilerinin talepleri ertelenemez, görmezden gelinemez, bireysel başvurulara ve idari takdiirlere bırakılamaz. Kamusal, eşit, özgür, erişilebilir ve demokratik bir eğitim sistemi için örgütlü mücadeleyi büyütme zorundayız. Çünkü eşit, özgür, erişilebilir ve demokratik bir eğitim sistemi; ancak herkesin güvenceli ve ayrımcılıktan uzak biçimde çalışabildiği bir kamusal yaşamla mümkündür.

Engelli eğitim ve bilim emekçilerinin hakları; uluslararası sözleşmeler, Anayasa, kanunlar, yönetmelikler ve ilgili genelgelerle güvence altına alınmıştır. Bu haklar lütuf değil, eşit yurttaşlık ve insan onuruna yaraşır çalışma yaşamının zorunlu gereğidir. Hiçbir kurum, yönetici ya da amir bu hakların kullanılmasını keyfi biçimde engelleyemez.

Kamusal, eşit, özgür, erişilebilir ve demokratik bir eğitim sistemi; herkesin güvenceli ve ayrımcılıktan uzak biçimde çalışabildiği bir kamusal yaşamla mümkündür.

YASAL HAKLARIMIZ

I. ÇALIŞMA YAŞAMINA İLİŞKİN HAKLAR

Engelli kamu emekçileri, çalışma yaşamında ayrımcılığa uğramadan; güvenli, erişilebilir ve sağlık durumlarına uygun koşullarda çalışma hakkına sahiptir. Bu hakkın hayata geçirilebilmesi için çalışma ortamlarının engelli emekçilerin ihtiyaçları gözetilerek düzenlenmesi zorunludur. Eşitliğin fiilen sağlanması, engelli emekçilerin yalnızca engelli olmaları nedeniyle ayrıcalıklı kabul edilmesiyle değil; çalışma koşullarının erişilebilir, kapsayıcı ve herkes için eşit katılımı mümkün kılacak biçimde yeniden düzenlenmesiyle mümkündür.

- Ayrımcılığa uğramadan çalışma hakkı
- Erişilebilir ve uygun çalışma ortamı hakkı
- Makul düzenleme yapılması hakkı
- Görevde yükselme ve unvan değişikliğinde eşitlik hakkı
- Fazla mesai, nöbet, angarya gibi uygulamalarda hak ihlallerine karşı korunma
- Sağlık durumuna uygun görev verilmesi hakkı

2. YER DEĞİŞTİRME, TAYİN VE GÖREV YERİ HAKLARI

Engel durumu, sağlık koşulları, aile birliği ve bakım yükümlülüğü; tayin ve yer değiştirme süreçlerinde dikkate alınması gereken temel hak alanlarıdır. Engelli emekçilerin yaşamını zorlaştıran değil, kolaylaştıran bir idari yaklaşım esas alınmalıdır.

- Sağlık, engel durumu ve aile birliği gibi nedenlerle yer değiştirme hakkı
- Eş durumu ve bakım yükümlülüğünde dikkate alınma hakkı
- Tayin taleplerinde öncelik sağlanması hakkı
- Zorunlu hallerde görev yeri değişikliği talep etme hakkı

3. İDARİ İZİNLER

Engelli emekçilerin toplumsal yaşama katılımını desteklemek ve özel günlerde farkındalığı güçlendirmek amacıyla idari izin hakları tanınmıştır. Bu izinler keyfi uygulamalara bırakılmadan, mevzuata uygun biçimde kullanılmalıdır.

- 10-16 Mayıs Engelliler Haftası'nda engelli personele 1 gün idari izin hakkı
- 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde idari izin hakkı
- Diğer idari izinlerde de engel durumuna göre tanınan haklar ve kolaylıklar

4. DİĞER İZİNLER

Engelli emekçilerin sağlık, tedavi, rehabilitasyon, bakım ve aile yaşamına ilişkin ihtiyaçları izin haklarının temel gerekçesidir. Bu hakların kullanılmasında bürokratik engeller çıkarılmamalı, insan onuruna yaraşır bir yaklaşım esas alınmalıdır.

- Yıllık izin hakkı
- Mazeret izni hakkı
- Refakat izni hakkı
- Sağlık kurulu raporuna göre sağlık izni
- Tedavi, rehabilitasyon ve kontrol muayeneleri için izin hakkı
- Evde bakım izni hakkı
- Süt izni hakkı
- Doğum öncesi ve sonrası izin hakkı

5. MALİ HAKLAR

Engelli emekçilerin ekonomik ve sosyal yaşamda karşılaştığı ek yükler dikkate alınarak mali haklar düzenlenmiştir. Vergi indirimi ve engellilik indirimi gibi haklar, gelir kaybını azaltmaya ve sosyal adaleti güçlendirmeye dönük kazanımlardır.

- Engellilik indirim hakkı
- Gelir vergisi ve KDV indirimi hakkı

YAPISAL SORUNLAR İÇİN ÖRGÜTLÜ MÜCADELE

6. ENGELLİ EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİNE ÖZEL HAKLAR

Eğitim ve bilim emekçileri açısından çalışma koşullarının niteliği, öğrencilerle kurulan ilişki ve kurum içi görev dağılımı özel önem taşır. Engelli öğretmenler ve eğitim emekçileri, mesleki gelişimden değerlendirme süreçlerine kadar tüm alanlarda eşit ve erişilebilir koşullara sahip olmalıdır.

- Atama, görevlendirme ve tayinlerde öncelik hakkı
- Hizmet içi eğitim ve gelişim faaliyetlerine erişim hakkı
- Performans ve değerlendirmede eşitlik hakkı
- Engelli öğretmenler için görev ve çalışma koşullarında kolaylık hakkı

7. SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI

Engelli emekçilerin çalışma yaşamı boyunca karşılaştığı güçlükler, sosyal güvenlik sisteminde özel düzenlemeleri gerekli kılar. Emeklilik ve malulen emeklilik hakları, sosyal devlet ilkesinin ve eşit yurttaşlık anlayışının bir gereğidir.

- Emeklilikte yaş indirim hakkı
- Malulen emeklilik hakkı

8. ERİŞİLEBİLİRLİK VE ULAŞIM HAKLARI

Erişilebilirlik, engelli bireylerin toplumsal yaşama eşit katılımının temel koşuludur. Kamu binaları, okullar, ulaşım araçları, bilgi ve iletişim hizmetleri herkes için erişilebilir hale getirilmedikçe eşitlik yalnızca kâğıt üzerinde kalır.

- Kamu kurum ve kuruluşlarına erişim hakkı
- Erişilebilir bina, fiziksel çevre ve hizmet alma hakkı
- Erişilebilir toplu taşıma hizmetlerinden yararlanma hakkı
- Bilgiye ve iletişime erişim hakkı

Okullar, üniversiteler, eğitim kurumları ve tüm kamu kurumları herkes için erişilebilir olmalıdır.

9. EĞİTİM VE GELİŞİM HAKLARI

Engelli eğitim ve bilim emekçileri, mesleki gelişim olanaklarından diğer tüm çalışanlarla eşit biçimde yararlanma hakkına sahiptir. Hizmet içi eğitimlerin, uzaktan eğitimlerin ve mesleki gelişim faaliyetlerinin erişilebilir biçimde düzenlenmesi zorunludur.

- Hizmet içi eğitimlere katılma hakkı
- Uzaktan eğitimden yararlanma hakkı
- Mesleki gelişim faaliyetlerinden eşit şekilde yararlanma hakkı

Mesleki gelişimden değerlendirme süreçlerine kadar tüm alanlarda eşit ve erişilebilir koşullar güvence altına alınmalıdır.

YASAL DAYANAKLAR

Engelli hakları yalnızca ulusal mevzuatla değil, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınmıştır. Bu nedenle engelli emekçilerin hakları, hem insan hakları hem de çalışma yaşamı açısından bağlayıcı bir hukuki zemine sahiptir.

- Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu
- 4857 Sayılı İş Kanunu
- Gelir Vergisi Kanunu
- İlgili yönetmelik ve genelgeler
- Engelli haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemeler

HAKLARIMIZI BİLELİM, SAHİP ÇIKALIM!

Haklarımız; uluslararası sözleşmeler, Anayasa ve mevzuatla güvence altındadır. Bu hakların bilinmesi, kullanılması ve korunması örgütlü mücadeleyle mümkündür. Hiçbir kurum veya amir, engelli emekçilerin yasal haklarını kısıtlayamaz ya da engelleyemez.

Engelli emekçilerin karşılaştığı her ayrımcı uygulama, yalnızca bireysel bir sorun değil, aynı zamanda çalışma yaşamında eşitlik ve adalet sorunudur. Bu nedenle hak ihlallerine karşı sessiz kalmıyor, birlikte mücadele ediyoruz.

HAKLARIMIZ İÇİN YAN YANAYIZ!

Hak ihlallerine karşı birlikte hareket ediyor, sorunlarımızı çözmek için çalışıyoruz. Engelli eğitim ve bilim emekçilerinin eşit, güvenli, erişilebilir ve insan onuruna yaraşır koşullarda çalışması için mücadelemizi sürdürüyoruz.

AYRIMCILIĞA HAYIR!

Engellilik bir farklılık değil, toplumsal yaşamın, çalışma yaşamının ve kamusal hizmetlerin herkes için eşit düzenlenmesini zorunlu kılan bir hak alanıdır. Ayrımcılığa, dışlanmaya, keyfi uygulamalara ve erişilebilir olmayan çalışma koşullarına karşı birlikte daha güçlüyüz.

Eşit, erişilebilir ve insanca bir çalışma yaşamı için haklarımızı biliyor, sahip çıkıyor, birlikte mücadele ediyoruz!

ERİŞİLEBİLİRLİK VARSA ENGELLİLİK YOKTUR!

**Eşit hak, eşit yaşam
güvenli gelecek!**

**EĞİTİM SEN'DE ÖRGÜTLÜYÜZ
BİRLİKTE GÜÇLÜYÜZ!**

EĞİTİM ve BİLİM
EMEKLİLERİ SENDİKASI

EĞİTİM SEN

Eğitim Sen'de Örgütlenelim! Birlikte Deđiřtirelim!

EğİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

Aziziye Mah. Willy Brandt Sok. No: 13 Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 439 01 14 (pbx) Faks: 0312439 01 14

E-posta: bilgi@egitimsen.org.tr Web: www.egitimsen.org.tr